

Een mysterieuze
stadswandeling

Sacrament van
Niervaertroute

Inleiding

Ieder straatsteentje heeft z'n geheimen. Waar je ook loopt, overal zijn ontelbaar veel mensen voorgegaan. Mensen uit een andere tijd, met hun eigen verhaal.

Deze stadswandeling brengt één van die mooie verhalen uit vervlogen tijden tot leven, een vertelling die tot op de dag van vandaag een belangrijke rol speelt in de geschiedenis van Breda: het verhaal van de bloedende Hostie; het Sacrament van Niervaert.

Een beetje inlevingsvermogen is alles wat u nodig heeft om voor even terug te keren naar de tijd van toen, naar de tijd van wonderen en mysterieuze gebeurtenissen. En, het is een verhaal met een open einde.

De geschiedenis leeft!

Het Sacrament van Niervaert

Omstreeks 1300 deed een turfstecker uit het plaatsje Niervaert, het huidige Klundert, een bijzondere ontdekking. Tijdens zijn dagelijkse werk stuitte hij met zijn schop op iets hards. Het was geen steentje, zoals hij in eerste instantie dacht, maar iets heel anders: een Hostie. Verbaasd raapte de turfstecker de Hostie op en toen gebeurde iets dat hem tot in zijn tenen deed schrikken. De Hostie begon te bloeden.

De Hostie werd overgebracht naar het kerkje van Niervaert en in de loop der tijd gebeurden er wonderlijke dingen die niemand kon verklaren. Mensen kwamen overal vandaan om de Hostie met eigen ogen te zien en al snel sprak men over verschillende wonderbaarlijke gebedsverhoringen. Niervaert werd een pelgrimsoord. In 1421 spoelde echter letterlijk en figuurlijk de ellende over het plaatsje heen en zette de Elisabethvloed alles onder water. De Hostie moest in veiligheid worden gebracht en de toenmalige bisschop besloot hem over te brengen naar Breda. Op 13 maart 1449 werd het Sacrament van Niervaert met veel vertoon de haven van Breda binnengevaren. De Hostie werd ondergebracht in de Grote Kerk en vanaf die dag bezochten honderdduizenden pelgrims deze plek om het Sacrament te vereren. De wonderen werden doorverteld tot in de wijde omtrek en het pelgrimsgeld stroomde binnen. Het bracht de stad welvaart en bekendheid. In 1463 besloot een aantal voorname burgers een Gilde op te richten ter verering van de Hostie. Jaarlijks werd een grote processie

georganiseerd door de straten van Breda. Het Sacrament was niet meer weg te denken uit het leven van toen. Totdat, in 1566, de Beeldenstorm uitbrak. De Hostie verdween en niemand weet waar het Sacrament vanaf die tijd is gebleven. Allerlei verhalen doen sindsdien de ronde en tot op de dag van vandaag zijn er mensen die zich bezig houden met de mysterieuze verdwijning van de Hostie.

Deze stadswandeling kiest voor een waarschijnlijke verklaring: de Hostie zou bij het uitbreken van de Beeldenstorm in veiligheid gebracht zijn door een Bredase kanunnik. Een van de mensen die deze theorie aanhangt is de helderziende R. Dijkshoorn. In 1948 kwam hij naar Breda en reconstrueerde met zijn wichelroede de route die de kanunnik gelopen zou kunnen hebben. Een route, die volgens toenmalige medewerkers van het Stadsarchief, exact overeenkwam met de oude stadsplattegronden van Breda. Deze wandeling door het centrum van de stad biedt een bijzonder zicht op de historie van Breda. Niet alleen leidt 'de kanunnik' u langs de bekende historische monumenten van de stad, u kijkt ook even figuurlijk terug in de tijd. Beeldt u zich in hoe het centrum er in vroeger tijden uit moet hebben gezien, hoe de kanunnik door de straten liep en zijn geheime opdracht uitvoerde. Laat u meevoeren door het verhaal van het Sacrament van Niervaert en bedenk: het is niet onmogelijk dat de bloedende Hostie nog in Breda verborgen ligt. Als de straatstenen konden praten...

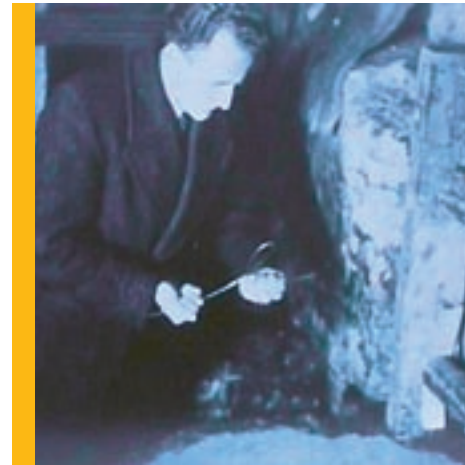
► **Het startpunt van deze wandeling is bij de VVV-winkel aan de Grote Markt**

Rechts voor u ziet u de Grote of Onze Lieve Vrouwekerk van Breda, de plaats waar eeuwen terug de bloedende Hostie werd ondergebracht. Aan de linkerkant van dit monumentale gebouw ziet u aan het Kerkplein een rode deur. Dit zou wel eens de deur kunnen zijn waardoor de kanunnik destijds naar buiten is gevlucht. Weg van de dreiging en de vernielingen die de Beeldenstorm met zich meebracht. Op zoek naar een veilige plek om de Hostie te verbergen.

Dijkshoorn, de helderziende die in 1948 Breda bezocht, raakte min of meer bij toeval bij het Sacrament van Niervaert betrokken. Na een

bezoek aan de Grote of Onze Lieve Vrouwe Kerk klopte hij aan bij het Bredase Stadsarchief met de vraag om zijn gaven te kunnen testen. Twee medewerkers van het Stadsarchief vertelden hem over de verdwenen Hostie en op een avond in december ging Dijkshoorn samen met hen op pad. Zijn wichelroede leidde hen de weg. Dijkshoorn zag letterlijk een ander Breda, een stad uit vroeger tijden. Soms liep hij tegen een gebouw op en telkens weer bleek dat in 1566 op die plek inderdaad een weg liep. Dijkshoorn zag niet alleen de oude stad. Hij zag meer. Een oude man. Gekleed in zwart. Hij hinkte en droeg een donker metalen kistje. Hij zag de kanunnik op zijn vluchtroute.

► **U loopt linksom de Grote Kerk en vervolgt uw weg recht door richting de Vismarktstraat**

Deze straat, nu bezaaid met kroegen, was vroeger een voornamelijk weg vol met oude herbergen. Aan het einde van de weg komt u uit bij het Spanjaardsgat, het voormalig havenkwartier van de stad Breda. Hier stond vroeger ook een

van de oude stadspoorten. Op 13 maart 1449 werd op deze plek het Sacrament de stad binnengevaren. Oude stukken verhalen over de enorme drommen mensen die de Hostie in de late avond van 13 maart 1449 stonden op te wachten.

Zij droegen toortsen en fakkels. De kroniekschrijver verhaalt: 'het was licht alsof het dag was'. In een stoet vol met hoogwaardigheidsbekleders werd de Hostie vanaf het Spanjaardsgat naar de Grote Kerk gebracht.

Volgens verklaringen van de helderziende Dijkshoorn raakt zijn wichelroede bij het Spanjaardsgat verward. Hij liep heen en weer en wist niet goed wat hij ermee aan moest. Het is mogelijk dat hier de kanunnik de stad probeerde te ontvluchten via een oude stadspoort. Maar misschien was de poort dicht en kon hij er niet uit of werd hij gewaarschuwd een andere route te nemen. De kanunnik liep in ieder geval door volgens Dijkshoorn, richting een andere voormalige stadspoort: de Tolbrugpoort.

► **Bij het Spanjaardsgat slaat u linksaf, langs de Vishal. U loopt nu op de Haven.**

Letterlijk en figuurlijk, want niet alleen is de straatnaam "Haven", vroeger liep hier ook het water. Er zijn plannen om deze oude haven in de toekomst weer te heropenen. U passeert aan uw linkerhand de Tolburgstraat en loopt rechtdoor het smalle straatje in. De tweede straat links is de Waterstraat. Hier bevindt zich 'De Avenue', een gebouw dat vroeger fungeerde als schuilkerk. Aan het einde van de Waterstraat ziet u een van de ingangen van winkelcentrum "de Barones". U gaat het winkelcentrum in en neemt de rechteruitgang die uitkomt op de Karrestraat.

In de tijd van Dijkshoorn stond dit winkelcentrum er nog niet, maar was er wel al veel meer bebouwing dan ten tijde van de

verdwijning van de Hostie. Toen waren er in dit deel van het Bredase centrum stadstuinen en kon men in een rechte lijn van de Waterstraat doorlopen naar de Havermarkt. Gezien de huidige bebouwing maakt deze wandeling een kleine omweg. Ook de helderziende had hier moeite met het volgen van de kanunnik.

► **Vanuit De Barones loopt u linksaf de Karrestraat in.**

Vanuit deze straat heeft u een prachtig zicht op de Grote Toren van de kerk. De verfraaiing van deze toren is voor een deel bekostigd met het geld van de pelgrims die Breda bezochten om de bloedende Hostie te vereren.

Vanuit de Karrestraat komt u vanzelf weer uit in de Torenstraat. Ditmaal loopt u echter niet rechtdoor, maar staat u even stil op het pleintje; de Havermarkt. Op de hoek van de Havermarkt en de Vismarktstraat ligt café 'De Suijckerkist'.

Het verhaal rondom "De Suijckerkist" speelt al een rol jaren voordat Dijkshoorn de vluchtroute van de kanunnik reconstrueerde. In 1908 bezocht de uit Den Haag afkomstige mevrouw De Hoog Breda. Haar man was als onderdirecteur van Monumentenzorg betrokken bij de restauratie van de Grote Kerk. Ze zochten een kamer en kwamen zodoende terecht bij "De Suijckerkist"; toen nog het pand van bakker Van Steen die boven zijn winkel kamers verhuurde. Mevrouw de Hoog had echter een raar voorgevoel. Ze was nooit eerder op deze plek geweest, maar herkende het gebouw uit een droom. Toeval of

niet, het echtpaar nam hun intrek bij bakker Van Steen. 's Nachts kreeg mevrouw De Hoog echter visioenen. Ze had nog nooit van het Sacrament van Niervaert gehoord, maar zag hoe de Hostie onder het pand verborgen zou liggen.

Jaren later, in 1930, ontmoette mevrouw De Hoog de Bredase pater Gregorius in Den Haag. Zij vertelde hem over haar visioenen en hij besloot een onderzoek te laten instellen. Onder het pand was in 1908 een bijkelder gevonden. De onderzoekers vonden in deze kelder een kistje, dat in het Joodse geloof wordt gebruikt als een soort talisman voor een behouden thuiskomst. Voor het verlaten van hun huis raken gelovigen dit kistje aan, in de hoop altijd weer veilig terug te keren. Zodoende bevindt dit kistje zich altijd bij een deurpost. Alle reden dus om aan te nemen dat er vroeger een uitgang moet hebben gezeten in de kelder. In die tijd bevond zich onder de stad ook een heel stelsel van ondergrondse gangen; vluchtwegen in tijden van oorlog.

Later, met de komst van Dijkshoorn, is opnieuw gezocht in de kelder van De Suijckerkist. Nog

steeds zie je hier de tekenen van stevig hak- en beitelwerk. Gemeente en sponsors werkten mee aan het onderzoek en men groef dieper en dieper. Uiteindelijk kwam men uit onder klinkers van de Havermarkt. Volgens Dijkshoorn zou zich diep onder de grond een metalen kistje moeten bevinden. Met behulp van een ingewikkelde methode probeerde een ingenieur het kistje

naar boven te krijgen. De operatie mislukte. Volgens Dijkshoorn als gevolg van een slechte bergingsmethode. Hij is van mening dat het kistje daardoor weggeschoten is in drijfzand. Het onderzoek werd echter stopgezet. Het geld was op en bovendien zou de fundering van de Grote Kerk in gevaar komen bij nog verder doorgraven.

► **Vanuit de Havermarkt slaat u linksaf de Reigerstraat in.**

Deze straat loopt uit in de Catharinastraat, waar zich aan uw linkerhand de ingang van het Begijnhof bevindt. Naast de entreepoort tot dit rustieke plekje in de Bredase binnenstad ziet u de Waalse Kerk. Op het Begijnhof is het verhaal van het Sacrament van Niervaert in deze tijd weer tot leven gebracht. Vanuit hier werd in 1994 een

Broederschap opgericht en vond, op 19 juni 2003, de heroprichting plaats van het Gilde van het Heilig Sacrament van Niervaert.

Een tweede verklaring over de verdwijning van de bloedende Hostie willen wij u tot slot niet onthouden. Volgens een oud briefje, dat tot op de dag van vandaag bewaard is

gebleven in het Bredase stadsarchief, zou de Hostie ingemetseld zijn in een pilaar in een kerk. Dit briefje is geschreven door Adriana Bekkers, de kleindochter van een zekere Simon Bekkers. Hij zou gehoord hebben hoe de Hostie ingemetseld werd, en zelfs waar: schuin tegenover de preekstoel. Alleen, hij zegt niet in welke kerk... Misschien wordt het mysterie ooit opgelost, misschien ook nooit. Hoe dan ook is de geschiedenis van het Sacrament van Niervaert een prachtig verhaal, een verhaal dat diepe sporen heeft achtergelaten in het verleden en nog steeds doorleeft in het heden.

U bent nu letterlijk in de voetsporen getreden van de kanunnik, die in 1566 mogelijk de Hostie in veiligheid heeft weten te brengen. Maar er zijn meer plaatsen in de binnenstad van Breda, waar het Sacrament van Niervaert sporen heeft achtergelaten.

► **U verlaat het Begijnhof, slaat rechtsaf en neemt de eerste straat links. Dit is de St. Annastraat.**

Aan de tweede straat rechts, de St. Janstraat, bevindt zich de Antoniuskerk. Sinds kort is deze Waterstaatskerk de kathedraal van het bisdom Breda. Een grondige restauratie en renovatie heeft dit gebouw nog beter geschikt gemaakt voor de liturgische activiteiten van de Parochie Breda Centrum en voor de concerten die hier regelmatig plaatsvinden. Het Gilde van het Sacrament van Niervaert is verbonden aan deze parochie en assisteert op gezette tijden in de vieringen.

► **Bij de kerk neemt u de tweede straat links. U loopt nu door de Eindstraat.**

U steekt de Karnemelkstraat over en ziet aan uw linkerhand de Sint Joostkapel, die tegenwoordig ingebouwd is tussen de vele winkels in de Ginnekenstraat. Deze kapel diende vroeger mogelijk als kerk voor het Ginnekenende, dat in 1535 binnen

de stadswallen kwam te liggen. De toren dateert uit ongeveer 1435, de kapel is na 1945 opnieuw opgebouwd uit dankbaarheid voor de bevrijding. U kunt hier een kaarsje opsteken en de mooie glas-in-loodramen bekijken.

► **Om terug te keren naar het beginpunt van deze wandeling verlaat u de Sint Joostkapel en loopt u richting de Grote Kerk. Via het Kerkplein bent u in een paar minuten weer bij de VVV-winkel.**

De Sacrament van Niervaertroute is een uitgave van het Gilde van het Heilig Sacrament van Niervaert en werd geschreven door Miranda Dahlhaus en Paul Henken.

Vormgeving: Ronald de Crom

Foto's: o.a. Lidia van Hooydonk en Wim Langeveld

Gilde van het Heilig Sacrament van Niervaert

Catharinastraat 45

4811 XE Breda

© Gilde Sacrament van Niervaert, 2005